

A modern és posztmodern terrorizmus: változatos elkövetési módszerek és eszközök

FAGGYAS Attila¹ - RÉMAI Dániel²

A modern kori terrorizmus jelentős biztonsági kihívásokat jelent mind nemzeti, mind globális szinten. A terrorizmus folyamatosan változik és fejlődik, különös tekintettel az elkövetési formákra. A terrorizmus gyökerei és alapvető működése rendkívül egyszerű, ugyanakkor a terrorizmus jelensége rendkívül komplex és sokdimenziós. A társadalom értelmezése meghatározó, mivel a terrorizmus definíciója változhat társadalmi értékrendtől függően. Az elmúlt években a biztonsági fenyegetések értelmezése egyre inkább a társadalom percepcióján alapul, ami felülírhatja a hagyományos definíciós kereteket. A terrorszervezetek és a terrorellenes erők szembenállásában jelen van az akció-reakció elve, azaz a terrorszervezetek fejlődése kihívás elé állítja a terrorellhárító szervezeteket, és fordítva. A terrorizmus megváltozott elkövetési módjai kiemelten érintik az első reagáló erőket. A tanulmány azt a célt tűzte ki, hogy áttekintse a terrorizmus legfontosabb jellemzőit és fejlődését, kiemelt figyelmet szentelve az új elkövetési módszereknek.

Kulcsszavak: terrorizmus, első reagáló erők, terrorellhárítás, egészségügyi ellátás

Problémafelvetés

Már-már unalomig ismételt tény, hogy a terrorizmus jelentette fenyegetések, a terrorszervezetek, a terrorcselekmények – mind nemzeti, mind globális viszonylatban – az elmúlt évtizedekben a biztonsági kockázatok, kihívások és fenyegetések rendszerének kiemelt elemei voltak. Az elkövetői oldal számos dimenzió mentén történő fejlődése és az elkövetési formák változása miatt a terrorizmus elleni fellépés területén is jelentős számú és többféle változást tapasztalhatunk. Ezek a változások a terrorellenes fellépés szinte minden szintjén tapasztalhatók voltak, a terrorfelderítéstől kezdődően egészen a radikalizáció megelőzésére irányuló kezdeményezésekig.

A tanulmányban arra vállalkozunk, hogy áttekintsük a modern kori terrorizmus – azaz a modern és posztmodern terror – legfontosabb jellemzőit, fejlődését,

¹ R. o. ezredes, főosztályvezető, Terrorellhárítási Központ Műveleti Igazgatóság Speciális Egészségügyi Főosztály, e-mail: faggyas.attila@tek.gov.hu

² Tanszékvezetői feladatok ellátásával megbízott oktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Terrorellhárítási Tanszék, e-mail: remai.daniel@uni-nke.hu

különös tekintettel az elkövetési formákban történt változásokra fókuszálva. Ezt követően – a hagyományos megközelítéssel szemben nem felderítési vagy felszámolási oldalról, hanem – az első reagáló erők, azon belül is a helyszíni egészségügyi ellátókra nehezedő kihívások szemszögéből kívánjuk vizsgálni a terrorcselekményeket. Arra a kérdésre keresve választ, hogy a megváltozott elkövetési formák hogyan befolyásolják a speciális egészségügyi ellátó terület szerepét, feladatrendszerét.

Áttekintés – a modern kori terrorizmus

A terrorizmus, a terrorszervezetek és az elkövetett erőszakos cselekmények mögött meghúzódó motivációk, célok, sok esetben működési metódusok, az erőszakos elkövetési formák alapvetően egyszerűen bemutathatók, rendszerezhetőek. Kijelenthető, hogy a terrorizmus jelensége igazából nem bonyolult, szinte már pofonegyszerű: erőszakkal való fenyegetőzés vagy annak alkalmazása politikai, vallási vagy ideológiai célok elérése érdekében.³ Ugyanakkor maga a jelenség rendkívül komplex és sokdimenziós.⁴ Éppen ez a komplexitás az, ami miatt egy univerzális terrorizmus definíció megalkotása nehézségekbe ütközik. Krumwiede a komplexitás forrását a terrorizmus számtalan manifesztációs formájában és az egyes összetevők eltérő súlyában látta.⁵ Annak ellenére, hogy a modern korinak tekintett terrorizmusnak is legalább már másfél évszázada elszenvetői vagyunk, nincs olyan univerzális definíciónk, amely pontosan le tudná írni a jelenséget.⁶ Történelmi koronként és egy adott társadalom értékrendjétől függően eltérhet, hogy mit értünk terrorizmus alatt; azaz hogy egy bizonyos típusú erőszakos cselekményt vagy erőszakos cselekménnyel való fenyegetést terrorizmusnak tekintünk-e vagy sem. A terrorizmus jelenségének legújabb értelmezési keretei éppen abba az irányba haladnak, hogy a biztonsági kihívások és fenyegetések társadalomra gyakorolt hatása alapján kategorizálják azokat. Ahogy többen megfogalmazták már (például Bruce Schneier, Al Ghaoui Hesna): „A terrorizmus lényege nem maga a cselekmény, hanem az arra adott reakciónk.”⁷ A társadalom percepcióján alapuló értelmezés meghatározó irányává vált az elmúlt években, ezáltal a pontos, lexikonba illeszthető, szócikkszerű definiálás már nem feltétlenül kell hogy égető prioritást jelentsen. Ezzel párhuzamosan a terrorellenes fellépésre feljogosított szervezetek szempontjából sem feltétlenül a pontos fogalmi definiálásnak van jelentősége. Az vált fontossá, hogy sikerül-e felismerni, melyek azok a jelenségek és események, amelyekkel szemben a fellépés a terrorellhárító szervezetek hatáskörébe tartozik.

³ FBI [é. n.].

⁴ SCHMID 2013.

⁵ KRUMWIEDE 2004.

⁶ RAPOPORT 2022.

⁷ AL GHAOUI 2021.

A terrorizmus és a terrorellenes erők viszonyrendszerében folyamatosan jelen van az akció-reakció elve, azaz az egyik oldal fejlődése, módszereinek, rendelkezésre álló erőforrásainak és eszköztárának bővülése lépéskényszerbe hozza a másik felet.⁸ A terrorszervezetek fejlődése, az elkövetési módok változása lépéskényszerbe hozzák a terrorellhárító szervezeteket és ezzel párhuzamosan az elhárítási oldal fejlődése is változásra ösztönzi a terrorszervezeteket. Azonban számos szerző vetette fel az elmúlt években, hogy a „túlreagálás” kontraproduktív lehet a terrorellenes fellépésben.⁹ A változások nemcsak az említett két oldalt érintik, hanem hatásai átgyűrűznek számos más területre is, például az általunk vizsgálni kívánt első reagáló erők egyes csoportjainak feladataira, működésére is hatással vannak.

A World Trade Center elleni, 2001. szeptember 11-i támadás számos alapvető változást hozott a terrorizmus elleni harcban és ezáltal a terrorszervezetek működésében is. Az egyik legfontosabb változás a felderítési képességek globális fejlesztése és erősítése volt, amely hatással volt a terrorcselekmények szervezésére és kivitelezésére.¹⁰ Az elmúlt évtizedekben meghatározóvá vált az *olcsósítás* jelensége, azaz a terrorszervezetek minél olcsóbb és könnyen megszervezhető, egyszerűen és egyszerű eszközökkel lebonyolítható támadások kivitelezését favorizálják, ezzel csökkentve a dekonspiráció esélyét és nehezítve a felderítő szervek munkáját.¹¹ A másik fontos jellemző az időfaktor lerövidülése: azaz a cselekmények pár perc alatt zajlanak le. Ugyanakkor továbbra is kiemelt szempont maradt a lehető legnagyobb áldozatszám elérésére való törekvés és a puha célpontok elleni támadások kivitelezése.

Trendek és számok

A University of Maryland gondozásában működő Global Terrorism Database¹² online adatbázis egyéni, sajátos definíció alapján gyűjti a terrorcselekményeket 1970-től.¹³ A GTD – ahogy egyik ilyen adatbázis sem – nem tökéletes: vannak hiányosságai, számos kritika érte az elmúlt években, és egyértelműen amerikai nézőpont alapján listázza a cselekményeket. Ugyanakkor azt lehet mondani, hogy ez ma a világon az egyik legösszetettebb, legjobban kereshető és legdifferenciáltabb változósztent mentén felépített adatbázis a terrorcselekmények vonatkozásában.

Az adatbázis 209 707 esetet foglal magába, és folyamatosan frissül. (A tanulmányban használt adatbázis mentési időpontja: 2023. november 1.) A kumulált adatok alapján elmondható, hogy a listázott terrorcselekmények során 479 348 fő veszítette életét, és a sebesültek száma 585 605 fő volt. Az események 34,67%-ban (72 707 eset) nem történt személyi sérülés. Ugyan nincs egyértelmű definíció arra,

⁸ Lásd: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/>

⁹ de JONGE OUDRAAT – MARRET 2010; MUELLER-STEWART 2016.

¹⁰ MARAS 2016.

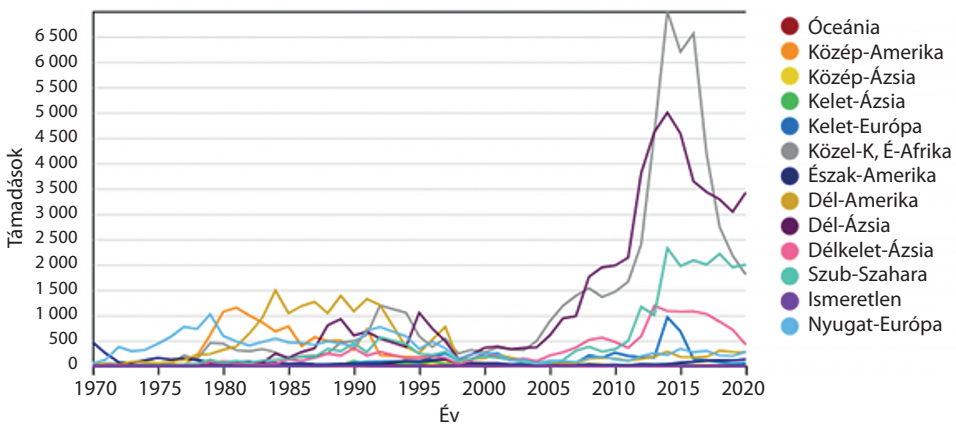
¹¹ HARREL 2017.

¹² GTD.

¹³ GTD.

hogy hány főtől tekintethető egy esemény tömeges cselekménynek, jelen tanulmányban 50 főben állapítottuk meg a határt. Azokban az esetekben, ahol az áldozatok száma meghaladta az 50 főt – tehát jelen tanulmány értelmezési keretében tömeges cselekményről beszélhetünk – 873 esemény (0,4%), míg azoknak az eseményeknek a száma, ahol a sérültek száma meghaladta az 50 főt 1571 (0,75%). Ugyanezen esetek aránya el nem éri az 1%-ot, de az egészségügyi ellátórendszer szempontjából kiemelt problémakörnek tekinthető. Összességében elmondható, hogy az összes támadás 66%-ában legalább egy fő sérül, így az egészségügyi ellátórendszernek valamilyen módon és formában be kell avatkoznia.

Ha területi eloszlás szerint vizsgáljuk a támadásokat, akkor azt mondhatjuk, hogy alapvetően Közép-Afrikában, Dél-Amerika egyes részein és a Közel-Kelet országában – leginkább Afganisztánban, Irakban, Szíriában és Pakisztánban – koncentrálódnak. Ugyanakkor Közép-Ázsiában és a Távol-Keleten is találunk a terrorizmus szempontjából úgynevezett forró övezeteket. A trendek alakulását vizsgálva látható, hogy 2005 után jelentősen megnövekedett a támadások száma, ami a közel-keleti és dél-ázsiai terrorizmus megerősödésének köszönhető. Az Iszlám Állam megjelenése és működése jól kivehető a grafikonon, és egyértelműen azonosítani tudjuk a Nyugat-Európában a 2010-es évek közepén zajló terrorhullámot.

1. ábra: Terrortámadások számának alakulása régiónként, 1970–2022

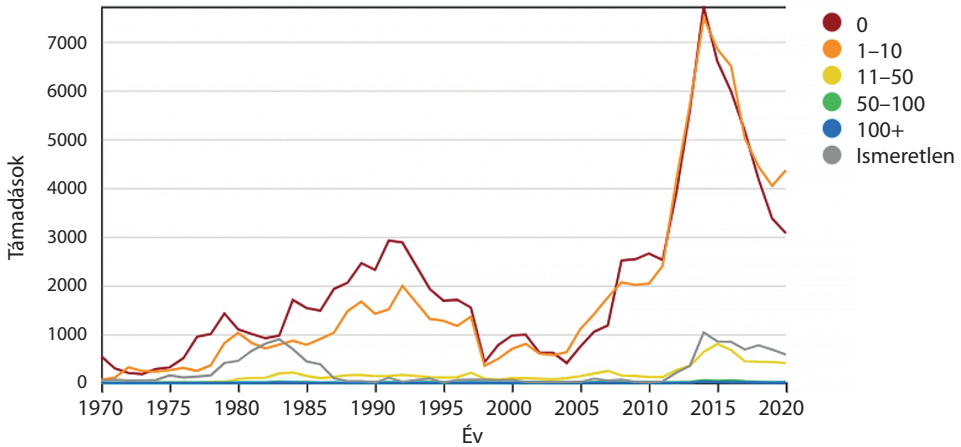
Forrás: GTD

Azonban az Iszlám Állam hanyatlása után sem marad ki Európa a terrortámadásokból, bár csökkenő tendenciát figyelhetünk meg. A Global Terrorism Index¹⁴ 2022-es évre vonatkozó riportja alapján a 36 európai országból 19 esetében javulás figyelhető meg a terrorizmus terén. A GTI 2022-ben Európában 78 terrortámadást regisztrált, amelynek mindössze 21%-át, azaz 16 támadást vállaltak magukra is-

¹⁴ GTI.

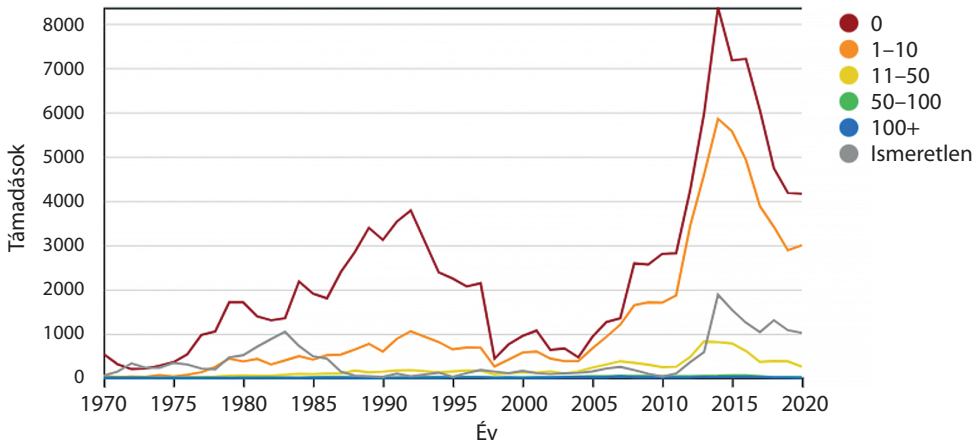
mert terrorista csoportok. Európában 2022-ben 27 terrorizmus okozta halálesetet regisztráltak, ebből 17-et Törökországban.¹⁵

A terrortámadásokat részletesen vizsgálva az elhunytak és a sérültek száma mentén láthatjuk, hogy az esetek nagy többségében az elhunytak száma nem haladja meg a tíz főt, és szinte elenyésző az a támadás, ahol az áldozatok száma meghaladja a száz főt. Nagyon hasonló trendek rajzolódhatnak ki, hogyha a sérültek számát vizsgáljuk.

2. ábra: A halálos áldozatok számának alakulása, 1970–2022

Forrás: GTD

3. ábra: A sérültek számának alakulása, 1970–2022

Forrás: GTD

¹⁵ Global Terrorism Index, 2023.

Az 1990-es évektől kezdődően a globális terrorizmus egyértelműen a puha célpontok felé fordult: a könnyen elérhető, nem jól védett, civilekkel zsúfolt helyszínek váltak az elkövetések fő célpontjává. Az így elért félelemkeltést a 2010-es évek után az elkövetési módszerek brutálisabbá tételével lehetett fokozni. Olyan eszközöket és módszereket alakítottak ki a terrorszervezetek, amelyek nagyszámú áldozattal és sérüléssel járnak. Ugyanakkor a terrorizmus modern kori történelmében végigtekintve találunk olyan elkövetőket, akiket a szakirodalom magányos elkövetőnek tekint.¹⁶ A teljesség igénye nélkül az Unabomber néven elhíresült Ted Kaczynski, a 2017-es Las Vegas-i mézárálás elkövetője, Stephen Paddock vagy a norvég Anders Breivik, akik egyéni motivációk mentén radikalizálódtak, kiválasztották az ellenségképüket, a célpontjaikat, és a modern terrorszervezetek által elkövetett cselekményekhez hasonló elkövetéseket valósítottak meg. Jelen tanulmány szempontjából fontos kiemelni, hogy egy terrorszervezet által elkövetett cselekmény, illetve egy magányos elkövetők által elkövetett cselekmény esetében nincs különbség a károkozás és az ellátandó személyek vonatkozásában.

Elkövetési formák és hatásuk az emberi testre

Güngör Sobacı török szakértő úgy fogalmazott egy tanulmányában, hogy „a terrorizmus egy szisztematikus fenyegetés az emberi testre nézve, és napjainkban ugyancsak egy szisztematikus fenyegetés globálisan”.¹⁷ A támadásokat és azok hatását számos aspektusból lehet vizsgálni, de az emberi testre gyakorolt hatás mentén történő felosztás viszonylag ritka, pedig ez az aspektus alapvetően határozza meg az első reagáló egységek tevékenységét.

Ha a terrortámadásokat típus szerint kívánjuk kategorizálni, akkor azt mondhatjuk, hogy a legalacsonyabb intenzitású kategória a támadással való fenyegetés, ahol szinte nulla az esélye annak, hogy sérülés következik be. Jóval nagyobb kihívást jelent a túszejtés, az emberrablás, amely napjainkban viszonylag ritka, alapvetően a 1990-es évek előtt volt jellemző, és az érintettek száma limitált.

A modern elkövetési formák, azaz az új típusú támadások között találjuk az úgynevezett (1) ramming támadásokat, amely alatt a gépjárművel elkövetett támadásokat értjük. (2) Az ámokfutó elkövetés, vagy ahogy az Egyesült Államokban nevezik, az aktív elkövetés az elmúlt időszak egyik kiemelten „kedvelt” támadástípusává vált. Az elkövető(k) szűrő-/vágófegyverrel vagy tűzfegyverrel hajtanak végre terrorcselekményt. (3) A – házi készítésű – robbanószerkezetek szintén gyakori eszközei voltak az elmúlt évtizedek támadásainak. (4) A szakirodalom hibrid támadás alatt tárgyalja a fenti elkövetési módok egyesítését, több elkövetési forma csoportos alkalmazását. Valamint megjelennek még speciális jellegű támadások, ahol nem is annyira az elköve-

¹⁶ HANKISS 2017.

¹⁷ SOBACI 2014.

tési mód, hanem a helyszín jelenti a speciális kihívást az első reagáló erők számára. Példaként gondolhatunk itt tengeri vagy légi közlekedéssel kapcsolatos támadásokra.¹⁸

Az első reagáló erők szempontjából számos fontos és meghatározó paraméter jelenik meg az elkövetők számától kezdődően az elkövetés eszközén át az elkövetés helyszínének sajátosságáig, ugyanakkor egészségügyi ellátás szempontjából is jelentős különbségek állnak fenn az egyes elkövetési formák között.

Esettanulmányok – terrortámadások az áldozatok és a sérültek perspektívájából

A továbbiakban esettanulmányok segítségével fogjuk vizsgálni a modern kori terrorizmus fentebb felsorolt, kiemelt elkövetési formáit és ezek hatását az áldozatokra, sérültekre, ezáltal az egészségügyi ellátókra.

Robbanószerkezettel elkövetett támadás

2017. május 22-én Manchesterben, a Manchester Arénában az amerikai énekesnő, Ariana Grande adott koncertet. A tinédzserek körében nagyon népszerű popsztár jelentős tömeget, körülbelül 14 000 főt vonzott az arénába. Salman Abedi iszlám szélsőséges öngyilkos merényletet követett el egy házi készítésű robbanószerkezettel, amelyben hatásvnövelőként repeszeket helyezett el, amikor a közönség a koncertet követően kifelé indult az arénából.¹⁹ Az aulában bekövetkezett robbanás önmagában nem volt erős, ugyanakkor 23 fő vesztette életét a támadásban, és több mint 1000 fő sérült meg. Fontos kiemelni, hogy a sérültek nagy része nem magától a támadástól sérült meg, hanem az azt követő tömegpánikban, amikor az emberek megpróbálták elhagyni a helyszínt. Külön érdemes kiemelni, hogy 239 fő pszichológiailag sérültet vettek számba a brit ellátó szervek. Ez volt az első dokumentált eset, amikor a pszichológiai traumát is a sérülések közé sorolták. Az 1017 sérültből 112 főt szállítottak kórházba.²⁰

2016. március 22-én Brüsszelben, a Zaventem Repülőtér indulási oldalán hajtottak végre az Iszlám Államhoz köthető elkövetők robbantásos merénylet, majd ezt követően, közel egy órán belül a maalbeek-i metróállomáson is történt egy robbantás. A reptéri robbantás jól koordinált, előre megtervezett támadás volt, amelyet három lépcsőben hajtottak végre az elkövetők. A koncepció lényege az volt, hogy az első elkövető a bejáratról legtávolabb a check-in pultokhoz közel robbantott, majd a pánikszerűen menekülő tömeg, amely a kijáratok felé haladt, újabb robbantásba „futott bele”, amikor is a második elkövető elműködte a robbanóeszközt; a kijá-

¹⁸ MARAS 2016.

¹⁹ *The Manchester Arena Inquiry Volume 1: Security For The Arena.* 2021.

²⁰ *The Manchester Arena Inquiry Volume 2: Emergency Response.* 2022.

ratnál várakozó harmadik merénylő végül nem robbantotta fel a nála lévő eszközt. Az ezt követően, a maalbeek-i metróállomáson végrehajtott robbantás tipikus példája volt a zárt térben elkövetett robbantásos merényleteknek. A támadásokban összesen 32 fő vesztette életét és 340 fő sérült meg. A támadást, több helyszínen, jól koordináltan hajtották végre, építettek a tömegpánikra.²¹ Az elkövetés eszközei házi készítésű robbanóeszközök voltak számos hatásvélővel. Felmerültek hírek, hogy a hagyományosnak mondható hatásvélők, mint szögek, csavarok mellett az elkövetők állati ürülékkel szennyezték be a robbanóeszközöket, ezzel növelve a fertőzés kockázatát. Ez ugyan a CBRN-fenyegetés egy alacsony formája, de az Iszlám Állam által jelentett fenyegetés egyik kiemelt eleme volt az Európai Unióban a CBRN-terrorizmus veszélye. Számos elemzés és dokumentum született a témában, és konkrét, közös európai védelmi intézkedéseket is bevezettek az elmúlt években a CBRN-kihívások hatékony elhárítása érdekében.²²

Általában elmondható, hogy a terrorszervezetek a tömegközlekedési eszközök ellen elkövetett támadásokat preferálják. Ennek alapvetően az az oka, hogy 2001. szeptember 11-e után a légi közlekedési eszközök ellen elkövetett támadások a megnövekedett biztonsági intézkedések miatt nehezen kivitelezhetővé váltak, viszont a többi tömegközlekedési forma, mint a vonat, busz, metró kevésbé védettek, így ezek könnyebben elérhetőek a terroristák számára. Emellett lélektani szempontból is hatékony a tömegközlekedés elleni támadás, hiszen ezeket az eszközöket a társadalom nagy többsége rendszeresen használja. Számos példát találunk a tömegközlekedési eszközök ellen elkövetett támadásokra, mint például a 2004-es madridi vonatrobbantás (193 halott, 2050 sérült)²³ vagy a 2005-ös londoni támadássorozat (56 halott, 784 sérült).²⁴

Ámokfutó elkövetés

2011. július 22-én Norvégiában Anders Breivik egy bérelt Multivan gépjárművel leparkolt a kormányzati negyedben. Az autót 2100 kilogramm nátrium és ammónium-nitrát alapú robbanóanyaggal töltött meg. A hihetetlen erejű robbanásban 8 fő vesztette életét, és 15 fő sérült meg, de a kormányzati épületek elleni támadás csak elterelés volt.²⁵ Breivik rendőregyenruhában hagyta el a környéket, majd kompra szállt, és a közeli Utøya szigetére távozott, ami a Norvég Munkáspárt ifjúsági találkozójának adott otthont. A táborkba érve tüzet nyitott a résztvevőkre egy félautomata fegyverrel (Ruger Mini-14) és pisztolyokkal (Glock-34). A támadás során 69 embert ölt meg, és legalább 60 főt megsebesített. Breivik alapvetően kihasználta

²¹ Eurojust 2018.

²² KAUNERT-LÉONARD 2019.

²³ GTD.

²⁴ GTD.

²⁵ GTD.

a sziget zártságát és terepviszonyait, így a terrorelhárító és első reagáló erők nem tudták időben megkezdeni a felszámolást és az ellátást.

A Breivik által végrehajtott, szélsőjobboldali indíttatású támadásoknak összesen 77 áldozata és 75 sérülteje volt. Breivik akciója alapvetően hibrid elkövetésnek tekinthető, ugyanakkor az ámokfutó elkövető elem is kiemelt. Ahogy korábban már említettük, nincs különbség az áldozatok száma és a sérültek száma tekintetében a terrrorszervezet által szervezett és az egyéni elkövető által végrehajtott terrortámadások között. A zárt és nehezen megközelíthető támadási helyszínek jelentősen megnehezítik az első reagáló erők és a mentőalakulatok munkáját.²⁶

2017. október 1-jén Las Vegasban egy 64 éves nevadai férfi, Stephen Paddock tüzet nyitott a Harvards Music Fesztiválon részt vevő tömegre a Mandalay Bay Hotel and Casino 32. emeletének egyik szobájából. Paddock több mint 1000 golyót lőtt ki, megölve 60 embert és megsebesítve 413 főt. A pániba esett tömeg menekülni kezdett, a sérültek száma megduplázódott, 850 fő szorult ellátásra. A merénylő radikalizálódásának folyamatáról a mai napig nincsenek egyértelmű információk, ahogy tettének indítéka sem világos. A kérkező különleges egység megpróbált behatolni a hotelszobába, ahol Paddock öngyilkosságot követett el. Paddock elképesztően nagy mennyiségű lőfegyvert és muníciót használt, korábban magányos elkövető részéről nem látott mértékű sebesülést okozva.²⁷ Az általa okozott sérülések mellett az ellátóknak meg kellett küzdenie a tömegpánik okozta sérülésekkel. A Paddock által elkövetett merényletről szóló beszámolók egyik ikonikus képe lett a toloszékben ülő férfit menekítő nőről készült felvétel. A kép jelen tanulmány szempontjából is jelentős, hiszen ráirányítja a figyelmet arra, hogy a puha célpontok és tömegrendezvények esetében speciális csoportok ellátásra is fel kell készülni (például mozgássérültek, gyermekek stb.).

4–5. ábra: Speciális csoportok a terrortámadások áldozatai között

Forrás: CBS News és AL-ABOUD 2021

²⁶ GTD.

²⁷ GTD.

A 2019. november 29-én Londonban, a London Bridge-en öt embert késelt meg, kettőt halálosan egy Iszlám Államhoz köthető elkövető, Usman Khan. A férfit 2018-ban helyezték szabadlábra, korábban terrorizmus támogatásáért töltötte börtönbüntetését. Khan esete rávilágít a deradikalizációs folyamatok gyengeségére, ugyanakkor Khan mentális problémákkal is küzdött. Az általa elkövetett támadás ráirányítja a figyelmet arra, hogy egy elkövető, egy egyszerű szűrő/vágó eszközzel is végezh tud vinni egy-egy komolyabb támadást.²⁸

Gázolósos támadások

Mohamed Dubois 2017. július 14-én a nizzai promenádon egy 19 tonnás kamionnal hajtott bele a francia forradalom évfordulóját ünneplő tömegbe. 86 ember halálát okozta, és 433-at megsebesített. A tunéziai származású elkövető a támadás előtt tette le a hűségesküt az Iszlám Államnak a Twitter-fiókján. Az elkövetőnek volt pisztolya, de azt végül nem használta, mert a rendőrök még a járműben ártalmatlanították.²⁹ A nizzai elkövetés tipikus példája a paradigmaváltásnak a terrorizmusban, amikor egy terrorszervezet vagy az elkövető valami korábban ismeretlen, felettebb új elkövetési formát valósít meg, ezzel lépéselőnybe kerül, és jelentősen megnehezíti a felderítő és elhárító szervek munkáját.³⁰

Hasonló ramming, azaz gázolósos támadás a 2017. április 7-i Stockholmban elkövetett, amikor egy kisebb méretű teherautóval Rakhmat Akilov, az Iszlám Államhoz köthető elkövető Stockholm központjában a tömegbe hajtott. A négy áldozat között volt egy 11 éves kislány is. A támadásban 14 fő komolyan megsérült.³¹

Hibrid támadások

2017. március 22-én egy több főből álló csoport hajtott végre támadást London belvárosában, a Westminster Bridge hídfőjénél. Khalid Masood 52 éves brit állampolgár autójával a gyalogosok tömegébe hajtott, majd ezt követően gyalog menekült tovább. Miután beleütközött a Palace of Westminster kerítésébe, az autóból kiszállva kést rántott, és megkéselt egy fegyvertelen rendőrt. A támadásban öt fő vesztette életét, és 50 fő sérült meg. Az eszközök kombinációjával az egészségügyi ellátóknak szintén foglalkoznia kell.³²

²⁸ GTD.

²⁹ GTD.

³⁰ COPELAND 2001.

³¹ GTD.

³² GTD.

Kiemelt méretű támadások

A terrorizmus történetében megjelennek olyan támadások, amelyek hihetetlenül magas áldozatszámmal járnak. Ezek viszonylag ritkák és valamilyen szempontból speciálisak. Ilyen például a 2001. szeptember 11-én, az Egyesült Államokban elkövetett terrortámadás, aminek közvetlen áldozatai számát körülbelül 3 000 főre becsülik, és további körülbelül 6 000 fő szenvedett sérüléseket. Ugyancsak kiemelt áldozatszámmal járnak a repülőgépek ellen elkövetett támadások (Pan-Am 103-as járat – 1988; Air India 182-es járata – 1985), illetve lakóépületek (Buynaksk, Moszkva, Volgodonsk – 1999), iskolák (Beslan – 2004) és egyéb puha célpontok ellen elkövetett támadások. Természetesen ezek a támadások egészségügyi ellátás szempontjából is speciálisak.³³

Az európai terrorhullám legnagyobb volumenű cselekménye 2015. november 13-ról 14-re virradó éjjel volt, amikor az Iszlám Államhoz köthető merénylők Párizs belvárosának több pontján követtek el támadásokat. Az események a köztudatba párizsi terrorhullámként vagy a terror éjszakájaként vonultak be. Egy koordinált, összesen kilenc helyszínen, időben közel szimultán elkövetett támadássorozatról beszélünk, amelynek egyes helyszíneit direkt egymáshoz közel választották ki, hogy ezzel is zavart keltsenek a párizsi ügyeleti csoportok és az első reagáló egységek körében. A támadásokban összesen 137 fő vesztette életét, és 416-an sebesültek meg. Ez az Iszlám Állam által Európában végrehajtott legnagyobb támadásnak tekinthető, amelyet házi készítésű robbanóanyagokkal és számos tűzfegyverrel követtek el. A több helyszínen, az időben szinte azonos, de mégis egymást követő végrehajtás korábban nem tapasztalt kihívások elé állította az első reagáló erőket és értelemszerűen nincs olyan állam a világon, amely készenlétben tartana és rapid módon mozgósítani tudna ilyen kihívás esetén megfelelő számú beavatkozót, így fordulhatott elő, hogy a francia hatóságok „elfogytak” az események során. Az áldozatok és sérültek száma az egészségügyi ellátórendszer is számos kihívás elé állította.³⁴

Összegzés – támadási formák és áldozatok

Az 1. táblázatban foglaltuk össze az általunk vizsgált esettanulmányokat az elkövetés helyszíneire, az elhunytak és a sérültek számára fókuszálva.

³³ Statista [é. n.].

³⁴ BBC 2015.

1. táblázat: A vizsgált esettanulmányok összefoglalása

Dátum	Helyszín	Helyszín típusa	Elkövetés módja	Elhunytak száma	Sebesültek száma
2017. május 22.	Manchester (Nagy-Britannia)	koncertterem	robbantás	23	1017
2016. március 22.	Brüsszel, Zaventem (Belgium)	reptér, metró	robbantás	32	340
2011. július 22.	Oslo, Utøya (Norvégia)	közterület, sziget	robbantás, ámokfutó elkövetés	77	75
2017. október 1.	Las Vegas (Egyesült Államok)	szabadtéri koncert	ámokfutó elkövetés	60	850
2019. november 29.	London (Nagy-Britannia)	közterület	késelés	2	3
2017. július 14.	Nizza (Franciaország)	szabadtéri rendezvény	ramming	86	433
2017. április 7.	Stockholm (Svédország)	sétálóutca	ramming	5	14
2017. március 22.	London (Nagy-Britannia)	közterület	hibrid: ramming majd ámokfutó elkövetés	5	50
2015. november 13–14.	Párizs (Franciaország)	több helyszínen	hibrid: ámokfutó elkövetés, robbantás	137	416

Forrás: a szerzők szerkesztése

Összefoglalás

A modern kori terrorizmus az utóbbi évtizedekben nem válogat áldozatok tekintetében. Jelentősen lerövidült a támadások ideje – átlagosan 1–10 perc –, amely tényezők önmagukban is komoly kihívások elé állítják a világ terrorelhárítói erőit és az első reagáló egységeket. Megfigyelhető, hogy puha célpontok és tömegrendezvények az elkövetések célpontjai, ahol az elkövetők számíthatnak a tömegpánik okozta járulékos veszteségekkel. Ezekben a helyszíneken a civil résztvevők között megjelennek speciális csoportok (gyerekek, fogyatékkal élők stb.), azaz speciális ellátási igényű személyek. Az eszközök tárháza az olcsósítás irányába haladt, ami nem csak megnehezíti a terrorfelderítést, de az elkövetők egyre szélesebb és kreatívabb eszköztárral dolgoznak, és ez a sérülések széles skáláját okozhatja. Összességében megállapítható, hogy az általunk vizsgált támadások puha célpontokra fókuszáltak, a terroristák felhasználták a tömegpánikot, ezzel növelve az elhunytak és sebesültek számát. Az áldozatok és sérültek száma viszonylag széles skálán mozog, és az elkövetési eszközök sokszínűsége miatt az első reagáló egészségügyi erőknél nagyon

eltérő kihívásokkal kell szembenéznük a kárhelyeken, amelynek részleteit *A modern és posztmodern terrorizmus: a helyszíni egészségügyi ellátás kihívásai* című tanulmányunkban vizsgáljuk.³⁵

Felhasznált irodalom

- AL-ABOUD, Nayef (2021): At Least 11 Killed in Multiple Attacks in Syria’s Northern Aleppo. *Al Arabiya*, 2021. január 31. Online: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2021/01/31/Syria-crisis-At-least-11-killed-in-multiple-attacks-in-Syria-s-Northern-Aleppo>
- BBC (2015): Paris Attacks: What Happened on The Night. *BBC News*, 2015. december 9. Online: www.bbc.com/news/world-europe-34818994
- CBS News (2017): Nurse and Man in Wheelchair Recount Their Daring Escape From Las Vegas Shooting. *CBS News*, 2017. október 5. Online: www.cbsnews.com/news/las-vegas-shooting-nurse-and-man-in-wheelchair-recount-escape/
- COPELAND, Thomas (2001): Is the “New Terrorism” Really New?: An Analysis of the New Paradigm for Terrorism. *Journal of Conflict Studies*, 21(2), 7–27. Online: https://id.erudit.org/iderudit/jcs21_2art01
- DE JONGE OUDRAAT, Chantal – MARRET, Jean-Luc (2010): The Uses and Abuses of Terrorist Designation Lists. In CRENSHAW, Martha (szerk.): *The Consequences of Counterterrorism*. Russell Sage Foundation, 94–130.
- Eurojust (2018): *Brussels Terrorist Attacks of March 2016*. Online: www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/2018-06/2016-03_Brussels-terrorist-attack.pdf
- FAGGYAS Attila – RÉMAI Dániel (2024): A modern és posztmodern terrorizmus: a helyszíni egészségügyi ellátás kihívásai. *Magyar Rendészet*, megjelenés alatt.
- FBI [é. n.]: *Terrorism*. Online: www.fbi.gov/investigate/terrorism
- Global Terrorism Database (GTD). Online: www.start.umd.edu/gtd/
- Global Terrorism Index 2023. Online: www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2023/03/GTI-2023-web-170423.pdf
- HANKISS Ágnes (2017): A „magányos farkas” legendája: Terrorista hálózatok. *Arc és Álarc*, 1(2–3), 201–227. Online: <http://real.mtak.hu/id/eprint/112345>
- HARREL, Peter (2017): The Threat of Small-Dollar Terrorism. *Politico*, 2017. augusztus 29. Online: www.politico.com/agenda/story/2017/08/29/the-threat-of-small-dollar-terrorism-000503/
- KAUNERT, Christian – LÉONARD, Sarah (2019): The European Union’s Response to the CBRN Terrorist Threat: A Multiple Streams Approach. *Politique Européenne*, 65(3), 148–177. Online: <https://doi.org/10.3917/poeu.065.0148>
- KRUMWIEDE, H. W. (2004): Ursachen des Terrorismus. In WALDMANN, Peter (szerk.): *Determinanten der Entstehung und Entwicklung terroristischer Organisationen – Forschungsstand und Untersuchungsergebnisse*. Velbrück Wissenschaft.
- MARAS, Marie-Helen (2016): *A terrorizmus elmélete és gyakorlata*. Budapest: Antall József Tudásközpont.
- MUELLER, John – STEWART, Mark G. (2016): Terrorism and Bathtubs: Comparing and Assessing the Risks. *Terrorism and Political Violence*, 33(1), 138–163. Online: <https://doi.org/10.1080/09546553.2018.1530662>
- RAPOPORT, David C. (2022): *Waves of Global Terrorism: From 1879 to the Present*. New York: Chichester, West Sussex: Columbia University Press. Online: <https://doi.org/10.7312/rapo13302>

³⁵ FAGGYAS–RÉMAI 2024.

- SCHMID, Alex P. (2013): Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review. *ICCT Research Paper*, 97(1). Online: <https://doi.org/10.19165/2013.1.02>
- SOBACI, Güngör (2014): Terror-Related Injuries: From Threat to the Globe to the Global Threat. *Expert Review of Ophthalmology*, 3(6), 605–607. Online: <https://doi.org/10.1586/17469899.3.6.605>
- Statista [é. n.]: *Deadliest Terrorist Attacks Worldwide from 1970 to 2023, by Number of Fatalities and Perpetrator*. Online: www.statista.com/statistics/1330395/deadliest-terrorist-attacks-worldwide-fatalities/
- The Manchester Arena Inquiry Volume 1: Security for the Arena*. 2021. Online: www.gov.uk/government/publications/manchester-arena-inquiry-volume-1-security-for-the-arena
- The Manchester Arena Inquiry Volume 2: Emergency Response*. 2022. Online: www.gov.uk/government/publications/manchester-arena-inquiry-volume-2-emergency-response

ABSTRACT

Modern and Postmodern Terrorism: Diverse Modus Operandi and Toolbox of Perpetration

Attila FAGGYAS – Dániel RÉMAI

Modern-day terrorism poses significant security challenges at both national and global level. Terrorism is constantly changing and evolving, particularly in terms of its modus operandi. While the roots and basic functioning of terrorism are extremely simple, the phenomenon of terrorism is highly complex and multidimensional. Society's interpretation is crucial, as the definition of terrorism can be various, depending on societal values. In recent years, the interpretation of security threats has increasingly been based on society's perception, which can override traditional definitional frameworks. The principle of action-reaction is present in the confrontation between terrorist organisations and counter-terrorism forces: the development of terrorist organisations challenges counter-terrorism organisations and vice versa. The changing modus operandi of terrorism has a particular impact on first responders. The aim of this study is to review the main characteristics and evolution of terrorism, with a particular focus on new methods of perpetration.

Keywords: terrorism, first responders, counter-terrorism, healthcare